

Міністерство освіти та науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут права

Методичні вказівки

щодо складання кваліфікаційного (атестаційного) іспиту
для здобувачів спеціальності 293 «*Міжнародне право*»
очної форми здобуття вищої освіти

Суми
Сумський державний університет
2025

Методичні вказівки щодо складання кваліфікаційного (атестаційного) іспиту для здобувачів спеціальності 293 «Міжнародне право» очної форми здобуття вищої освіти / укладачі В.М. Завгородня, М. В. Плотнікова. – Суми : Сумський державний університет, 2025. – 21 с.

Кафедра міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства ННП

ЗМІСТ

С.

ВСТУП	4
Програма кваліфікаційного іспиту для студентів 1-го бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 293 «Міжнародне право»	5
1. Порівняльне конституційне право	5
2. Порівняльне адміністративне право. Адміністративне судочинство	6
3. Порівняльне цивільне право та міжнародне приватне право	6
4. Порівняльний цивільний процес	7
5. Порівняльне кримінальне право	9
6. Порівняльний кримінальний процес	10
7. Міжнародне публічне право	10
8. Міжнародний захист прав людини.....	12
9. Право Європейського Союзу	14
СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ	15
ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ	16
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ	16
ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ	17
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	17
Додаток 1	3

ВСТУП

Атестація здобувачів вищої освіти відбувається після завершення теоретичної та практичної підготовки з метою оцінювання досягнення результатів навчання, визначених Стандартом вищої освіти зі спеціальності 293 Міжнародне право першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою зі спеціальності 293 «Міжнародне право».

Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі атестаційного іспиту зі спеціальності.

Кваліфікаційний іспит проводиться з таких навчальних дисциплін:

- 1) Порівняльне конституційне право;
- 2) Порівняльне адміністративне право. Адміністративне судочинство;
- 3) Порівняльне цивільне право та міжнародне приватне право;
- 4) Порівняльний цивільний процес;
- 5) Порівняльне кримінальне право;
- 6) Порівняльний кримінальний процес;
- 7) Міжнародне публічне право;
- 8) Міжнародний захист прав людини;
- 9) Право Європейського Союзу.

До складання кваліфікаційного іспиту допускаються студенти, які повністю виконали індивідуальний навчальний план.

Організація і проведення кваліфікаційного іспиту базуються на таких принципах:

- академічна доброчесність;
- об'єктивність;
- прозорість і публічність;
- нетерпимість до корупційних та пов'язаних з корупцією діянь.

Зміст завдань, що виносяться на кваліфікаційний іспит забезпечують діагностику рівня опанування бакалаврами компетентностей та результатів навчання, які визначені в освітньо-професійній програмі.

Методичні вказівки містять програму кваліфікаційного іспиту, структуру екзаменаційних завдань, порядок його проведення, критерії оцінювання результатів кваліфікаційного іспиту, порядок подання апеляції та рекомендовану літературу для підготовки до кваліфікаційного іспиту.

Програма кваліфікаційного іспиту для студентів 1-го бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 293 «Міжнародне право»

1. Порівняльне конституційне право

Конституційне право як основа національного права: принципи конституційного права, людська гідність, свобода, рівність, заборона дискримінації, народний суверенітет, республіканізм; система джерел; співвідношення національного та міжнародного права.

Юридична сила Конституції: сутність і установча природа, верховенство і пряма дія норм, стабільність, функції та реалізація Конституції, порядок внесення змін.

Конституціоналізм: порівняльно-правовий вимір. Конституційний лад України: засади конституційного ладу; державний суверенітет, територіальна цілісність і кордони; незалежність та євроатлантична інтеграція; поділ влади і система стримувань; верховенство права.

Україна як демократична республіка: сутність демократії; референдуми; виборче право й виборчі системи; принцип республіканізму; форми участі народу в управлінні; місцеве самоврядування - гарантії, система, компетенція.

Унітарність і федералізм. Унітарність Української держави: принцип унітаризму; система державно-територіального устрою; статус Автономної Республіки Крим; статус органів влади АРК; особливості тимчасово окупованих територій.

Конституційні засади функціонування національно-культурної сфери: статус української мови, мов національних меншин і корінних народів; національно-культурна автономія.

Конституції демократичних держав та громадянське суспільство: принцип багатоманітності; засудження тоталітарних режимів; громадські об'єднання й політичні партії; держава і церква, принцип світської держави.

Конституційний статус особи: принципи статусу; права і свободи людини; особисті, політичні, економічні й соціальні права; обмеження прав і пропорційність; особливі юридичні стани; права ВПО; громадянство; статус іноземців та біженців.

Законодавча влада: природа парламенту, його функції та структура; повноваження і парламентські процедури; статус депутата; контрольні органи.

Глава держави. Конституційний статус Президента України

Виконавча влада: місце у системі влади; склад і формування уряду. Повноваження Кабінету Міністрів України.

Судова влада: засади правосуддя; система судів; статус суддів.

Правовий захист Конституції: моделі конституційного контролю; повноваження Конституційного Суду України; склад і структура; конституційна скарга; провадження і рішення КСУ.

2. Порівняльне адміністративне право. Адміністративне судочинство

Адміністративне право як галузь публічного права: предмет і метод адміністративного права; принципи; співвідношення адміністративного права з конституційним, фінансовим, кримінальним, міжнародним правом.

Джерела адміністративного права. Суб'єкти адміністративного права: фізичні особи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, громадські об'єднання.

Публічна адміністрація: поняття, принципи, система; органи виконавчої влади, їх компетенція та взаємодія; державна служба; органи місцевого самоврядування як суб'єкти публічної адміністрації.

Форми і методи діяльності публічної адміністрації: правові акти управління; адміністративні договори; інші інструменти реалізації завдань.

Адміністративні процедури: загальні та спеціальні; принципи процедур; порядок прийняття адміністративних актів; засоби забезпечення участі особи в процедурі.

Адміністративна відповідальність: підстави і принципи; адміністративні правопорушення; система стягнень; порядок притягнення до відповідальності; співвідношення з кримінальною та дисциплінарною.

Адміністративне судочинство: предмет і принципи; система адміністративних судів; юрисдикція; учасники процесу; права і обов'язки сторін; докази; рішення адміністративного суду.

Судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації: види спорів; порядок оскарження рішень, дій та бездіяльності суб'єктів владних повноважень; практика адміністративних судів.

3. Порівняльне цивільне право та міжнародне приватне право

Цивільне право як приватне право: предмет і метод; принципи цивільного права; співвідношення з господарським, сімейним, трудовим правом; джерела цивільного права.

Суб'єкти цивільного права: фізичні та юридичні особи, держава, територіальні громади; цивільна правоздатність і дієздатність; особисті немайнові права.

Об'єкти цивільних прав: речі, майно, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної діяльності, інформація, нематеріальні блага.

Правочини: поняття, форма, умови дійсності, недійсність правочинів і наслідки; представництво і довіреність.

Зобов'язальне право: поняття і види зобов'язань; виконання, забезпечення, припинення зобов'язань; цивільно-правова відповідальність.

Договір у цивільному праві: поняття, види і функції; укладення, зміна і розірвання договорів; окремі види договорів.

Речові права: право власності, зміст і способи захисту; інші речові права (користування, сервітут, емфітевзис, суперфіцій, застава).

Спадкове право: спадкування за заповітом і за законом; оформлення спадщини; відмова від спадщини; захист прав спадкоємців.

Право інтелектуальної власності.

Захист цивільних прав: способи захисту; позовна давність; відшкодування шкоди.

Поняття, предмет і система міжнародного приватного права; джерела: національні закони, міжнародні договори, звичаї та судова практика.

Колізійні норми: поняття, структура і функції; відсилання і зворотне відсилання; автономія волі сторін; застосування імперативних норм та застереження про публічний порядок.

Правове становище іноземців та апатридів в Україні: правоздатність, дієздатність, особисті та майнові права; режим найбільшого сприяння і національний режим.

Міжнародні договори у сфері приватноправових відносин.

Застосування іноземного права в Україні: умови, межі, підтвердження змісту іноземного права; практика українських судів.

Право власності у міжнародному приватному праві: визначення права власності на рухоме й нерухоме майно; колізійні прив'язки.

Зобов'язальне право у міжнародному приватному праві: договірні зобов'язання, форма і дійсність договорів, визначення права, що застосовується; позадоговірні зобов'язання.

Сімейні правовідносини з іноземним елементом: укладення та розірвання шлюбу; особисті та майнові відносини подружжя; правовий режим дітей, усиновлення, аліменти.

Спадкові відносини з іноземним елементом: колізійні прив'язки; право, що застосовується до спадкування рухомого й нерухомого майна.

Особливості регулювання інтелектуальної власності з іноземним елементом: міжнародні договори.

4. Порівняльний цивільний процес

Принципи цивільного судочинства. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин.

Учасники справи: склад учасників; процесуальні права і обов'язки; заборона зловживання правами; процесуальна правоздатність і дієздатність; сторони, їхні спеціальні права та обов'язки; процесуальна співучасть; залучення співвідповідача, заміна неналежного відповідача; треті особи (з самостійними вимогами та без них); процесуальне правонаступництво; участь органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Представництво в цивільному процесі

Інші учасники процесу: поняття і склад; їх процесуальний статус.

Цивільна юрисдикція: поняття і види; предметна та суб'єктна; інстанційна юрисдикція; територіальна юрисдикція (підсудність).

Докази та доказування.

Процесуальні строки: поняття і види; правила обчислення і наслідки їх пропуску; поновлення та продовження строків.

Судові виклики і повідомлення. Судові витрати: поняття і види; попереднє визначення; забезпечення та попередня оплата; відстрочення/розстрочення/зменшення/звільнення; розподіл між сторонами.

Заходи процесуального примусу: поняття і види; підстави і порядок застосування.

Позовне провадження: поняття і види позовів; забезпечення позову (підстави, види, зустрічне забезпечення); заяви по суті; позовна заява (зміст/форма, пред'явлення); залишення без руху, повернення, відмова у відкритті; відкриття провадження; підготовче провадження; захист відповідача (відзив, заперечення, зустрічний позов); врегулювання спору за участю судді; відмова від позову, визнання, мирова угода; завдання і строки розгляду по суті; відкриття розгляду по суті; з'ясування обставин і дослідження доказів; дебати та ухвалення рішення; фіксування процесу; зупинення/закриття провадження, залишення позову без розгляду; поняття/види судових рішень, законність і обґрунтованість; порядок ухвалення/проголошення; набрання законної сили; спрощене позовне провадження; заочний розгляд.

Наказне провадження. Окреме провадження: поняття і сутність; коло справ; порядок розгляду. Перегляд судових рішень.

Виконання судових рішень і судовий контроль.

Відновлення втраченого судового провадження: право на звернення; розгляд заяви.

Визнання та виконання рішень іноземних судів; судові доручення про правову допомогу: умови визнання і звернення до виконання рішень, що підлягають примусовому виконанню; подання і розгляд клопотання; підстави для відмови; умови визнання рішень, що не підлягають примусовому виконанню.

Міжнародний цивільний процес: юрисдикція українських судів у справах з іноземним елементом; підсудність; судові доручення про правову допомогу; визнання і виконання іноземних судових та арбітражних рішень.

Міжнародний комерційний арбітраж: основні принципи; правове регулювання в Україні; Нью-Йоркська конвенція 1958 р. про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень.

5. Порівняльне кримінальне право

Поняття та предмет кримінального права; система кримінального права; завдання та принципи кримінального законодавства; його джерела.

Поняття кримінального правопорушення; його ознаки та види; поняття і склад кримінального правопорушення; елементи складу (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона).

Форми вини: умисел і необережність; мотив і мета кримінального правопорушення.

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння: необхідна оборона; крайня необхідність; фізичний чи психічний примус; виконання наказу або розпорядження; виконання спеціального завдання.

Стадії вчинення кримінального правопорушення.

Співучасть у кримінальному правопорушенні.

Причетність до кримінального правопорушення.

Множинність кримінальних правопорушень.

Суб'єкт кримінального правопорушення.

Кримінальна відповідальність: поняття і підстави; принципи індивідуалізації; межі кримінальної відповідальності.

Покарання: поняття, мета і система; основні та додаткові покарання; класифікація покарань за тяжкістю; загальні засади призначення покарання.

Судимість: поняття і правові наслідки; строки погашення і зняття судимості.

Звільнення від кримінальної відповідальності.

Класифікація кримінальних правопорушень: критерії поділу (за ступенем тяжкості, об'єктом посягання, формою вини); злочини та кримінальні проступки.

Злочини проти основ національної безпеки України: поняття і види. Злочини проти життя і здоров'я особи. Злочини проти власності. Злочини у сфері господарської діяльності.

Злочини проти довкілля. Злочини проти громадської безпеки та громадського порядку. Злочини проти правосуддя. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Військові кримінальні правопорушення.

Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку: агресивна війна; воєнні злочини; геноцид; злочини проти людяності.

6. Порівняльний кримінальний процес

Завдання кримінального провадження, його принципи; стадії кримінального процесу та їх характеристика.

Досудове розслідування: поняття, завдання та форми; органи досудового розслідування; процесуальні повноваження слідчого, дізнавача, прокурора; підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, їх права та обов'язки.

Запобіжні заходи: поняття, підстави і види; порядок обрання, зміни та скасування; тримання під вартою як винятковий запобіжний захід. Інші заходи забезпечення кримінального провадження.

Слідчі (розшукові) дії: поняття, види, загальні правила проведення; негласні слідчі (розшукові) дії.

Докази у кримінальному процесі: поняття, види, джерела та допустимість; збирання, перевірка і оцінка доказів; забезпечення доказів.

Судове провадження: загальні засади; підсудність кримінальних справ; учасники судового розгляду та їх права; порядок підготовчого судового засідання; розгляд справи по суті; судові дебати; ухвалення й оголошення вироку. Судові рішення.

Апеляційне провадження: право на апеляційне оскарження; порядок подання і розгляду апеляційних скарг; рішення апеляційного суду.

Касаційне провадження: право на касаційне оскарження; строки і порядок розгляду; рішення касаційного суду.

Перегляд судових рішень за виключними та нововиявленими обставинами.

Особливі порядки кримінального провадження.

Виконання судових рішень у кримінальних справах: порядок і гарантії.

7. Міжнародне публічне право

Походження терміну «міжнародне право». Еволюція та періодизація розвитку міжнародного права

Глобальні проблеми сучасності і міжнародне право. Характерні риси міжнародного права. Структура міжнародного права. Функції міжнародного права. Природа юридично обов'язкової сили міжнародного права. Особливості виконання норм міжнародного права.

Система міжнародного права і система міжнародних відносин.

Основні принципи міжнародного права

Джерела міжнародного права: поняття і види. Форми правотворчої діяльності в міжнародному праві.

Суб'єкти міжнародного права. Поняття міжнародної правосуб'єктності. Види міжнародної правосуб'єктності і класифікація суб'єктів міжнародного права.

Визнання та правонаступництво у міжнародному праві.

Система міжнародно-правової відповідальності за порушення норм міжнародного права. Статті 2001/2011, санкції та контрзаходи, *erga omnes*. Естоппель: поняття та застосування у випадках порушень зобов'язань.

Поняття та види території згідно з міжнародним правом: державна, з міжнародним режимом, із змішаним режимом. Правові основи і засоби формування і зміни державної території. Правовий режим Арктики. Правовий режим Антарктики.

Населення і міжнародне право. Статус особи і міжнародна правосуб'єктність. Міжнародно-правові питання громадянства. Юридичні основи права притулку. Територіальний і дипломатичний притулки. Правовий статус біженців і переміщених осіб. Внутрішньо переміщені особи в Україні.

Мирні засоби вирішення міжнародних спорів

Право міжнародних договорів. Міжнародний договір і внутрішньодержавний закон: питання доктрини та практики співвідношення. Чинність і нечинність договору. Предмет договору. Правомірність договору. Протиправність міжнародного договору. Застереження до міжнародних договорів. Класифікація договорів. Форма міжнародного договору та її юридичне значення. Укладення договору. Дія міжнародного договору. Набрання чинності. Термін дії. Пролонгація. Порядок здійснення договорів. Внутрішньодержавний і міжнародний інституційні механізми реалізації договорів. Дія договору в просторі.

Право зовнішніх зносин. Дипломатичне право. Право спеціальних місій. Правові основи дипломатичної служби України. Консульське право. Поняття і характерні особливості права представництва держав при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях. Право представництва при міжнародних організаціях і представництва держав.

Право міжнародних організацій. Юридична природа міжнародних організацій. Міжнародні організації і державний суверенітет. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй. Загальна характеристика, структура та функції

регіональних міжнародних організацій (Рада Європи, ОБСЄ, НАТО, Ліга Арабських держав, Африканський Союз)

Міжнародне морське право: джерела, принципи. Міжнародний інституційний механізм у галузі мореплавства й експлуатації ресурсів морських просторів Світового океану. Міжнародна морська організація (ІМО), Міжнародний трибунал з морського права. Класифікація морських просторів.

Право міжнародної безпеки. Універсальні та регіональні організації і угоди, їх роль у зміцненні системи міжнародної безпеки. Засоби забезпечення міжнародної безпеки.

Міжнародне гуманітарне право: поняття, риси, джерела, суб'єкти. Збройні конфлікти в сучасному світі та їх класифікація. Поняття агресії як найтяжчого міжнародного злочину. Учасники збройних конфліктів. Початок війни і його правові наслідки. Нейтральні держави і держави, що не воюють: права й обов'язки. Закони і звичаї війни. Засоби і методи ведення суходільної, морської і повітряної воєн в умовах їх правомірності. Режим воєнної окупації. Захист культурних цінностей під час війни. Режим військового полону.

Міжнародне кримінальне право: поняття, генеза, джерела. Міжнародні злочини та індивідуальна кримінальна відповідальність за міжнародним правом. Міжнародні кримінальні судові установи. Міжнародне співробітництво у формі видачі злочинців. Юридична допомога та екстрадиція.

Міжнародне економічне право: поняття і предмет регулювання; принципи (недискримінація, найбільшого сприяння, національний режим); міжнародні економічні організації (Світова організація торгівлі, МВФ, Світовий банк); міжнародні договори у сфері торгівлі та інвестицій; вирішення економічних спорів.

Міжнародне повітряне і космічне право: Чиказька конвенція 1944 р.; правовий режим повітряного простору та польотів цивільної авіації; міжнародно-правові принципи космічної діяльності (Договір про космос 1967 р. та ін.); використання космічного простору виключно в мирних цілях.

Міжнародне екологічне право: предмет і система; принципи охорони навколишнього середовища; глобальні й регіональні договори з охорони довкілля (Конвенція про біорізноманіття, Кіотський протокол, Паризька угода); міжнародно-правова відповідальність за шкоду довкіллю.

8. Міжнародний захист прав людини

Природа та сутність прав людини. Класифікація прав людини. Універсальність прав людини.

Захист прав людини в рамках ООН: Статут ООН і Загальна декларація прав людини 1948 р.; Рада ООН з прав людини; Верховний комісар з прав людини; процедура 1503; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. та Комітет з прав людини; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.; Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.; Конвенція ООН про права дитини 1989 р.; Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р.; Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю 2006 р. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р., Комітет проти катувань.

Захист прав людини. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.: принципи тлумачення, особливості застосування в національному правопорядку. Юрисдикція Європейського суду з прав людини. Процедура звернення до Європейського суду з прав людини. Особливості розгляду Європейським судом з прав людини міждержавних скарг. Рішення про прийнятність у справі «Україна проти Російської Федерації (щодо Криму)» № 20298/14, 2021 р. Консультативні повноваження Європейського суду з прав людини.

Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. Контроль Комітету Міністрів Ради Європи за виконанням рішень Європейського суду з прав людини

Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р.

Захист прав людини в Європейському Союзі. Хартія основоположних прав Європейського Союзу 2000 р.

Діяльність ОБСЄ у сфері визначення та просування стандартів захисту прав людини (Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин)

Міжамериканська система захисту прав людини

Африканська система захисту прав людини

Арабська система захисту прав людини

Захист прав людини в рамках АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії)

Право на життя.

Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.

Право на свободу та особисту недоторканність.

Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції.

Свобода думки, совісті і релігії.

Свобода вираження поглядів.

Свобода зібрань та об'єднання.

Право на власність.

Заборона дискримінації.

Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту.

Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуації.

Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів.

9. Право Європейського Союзу

Історія та розвиток європейської інтеграції. Витоки інтеграційних процесів у Європі після Другої світової війни. Паризький договір 1951 р., Римські договори 1957 р., Єдиний європейський акт 1986 р., Маастрихтський договір 1992 р., Амстердамський і Ніщський договори, Лісабонський договір 2007 р.

Правова природа Європейського Союзу. ЄС як особливе наднаціональне утворення. Компетенція ЄС: виключна, спільна, допоміжна. Принципи субсидіарності та пропорційності.

Джерела права ЄС. Первинне право: установчі договори та протоколи. Вторинне право: регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки. Роль загальних принципів права ЄС, практики Суду ЄС. Взаємодія з міжнародним правом.

Інституційна система ЄС. Європейський парламент, Європейська рада, Рада ЄС, Європейська комісія, Суд ЄС, Європейський центральний банк, Рахункова палата. Розподіл повноважень між інституціями.

Судова система та юрисдикція Суду ЄС. Роль Суду справедливості та Загального суду. Юрисдикція: попереднє рішення, позови про невиконання зобов'язань, анулювання актів, бездіяльність, пряма дія та примат права ЄС.

Взаємодія права ЄС і національного права. Доктрини примату і прямої дії. Застосування права ЄС у національних судах. Механізм попереднього рішення. Практика Конституційних Судів держав-членів.

Єдиний внутрішній ринок ЄС. Чотири свободи: вільний рух товарів, послуг, капіталу та осіб. Заборона дискримінації за громадянством. Конкурентне право ЄС: антимонопольна політика, контроль за державними допомогоюми, регулювання злиттів.

Громадянство Європейського Союзу. Права громадян ЄС: свобода пересування і проживання, виборчі права, право на дипломатичний та консульський захист, право на звернення до Європейського омбудсмена та петицій до Європейського парламенту.

Простір свободи, безпеки і правосуддя. Співпраця в цивільних і кримінальних справах. Європейський ордер на арешт. Політика в сфері міграції, притулку та охорони кордонів.

Економічний і валютний союз. Запровадження євро. Роль ЄЦБ і Єврогрупи. Критерії конвергенції. Механізми фінансової стабільності в ЄС.

Зовнішні відносини ЄС. Спільна зовнішня та безпекова політика. Спільна політика безпеки та оборони. Торговельна політика ЄС. Угоди про асоціацію та партнерство.

ЄС і права людини. Хартія основних прав ЄС. Юрисдикція Суду ЄС у сфері прав людини. Взаємовідносини ЄС і Європейської конвенції з прав людини.

Правові аспекти євроінтеграції України. Еволюція відносин Україна – ЄС. Правові основи співробітництва: Угода про партнерство і співробітництво 1994 р., Європейська політика сусідства, Східне партнерство. Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2014) як фундаментальний документ інтеграції. Структура та зміст; політична асоціація та економічна інтеграція; правовий механізм імплементації; механізми моніторингу та врегулювання спорів.

Правове регулювання торгівлі товарами, послугами, захист прав інтелектуальної власності, конкуренція, державні закупівлі, технічні бар'єри в торгівлі, санітарні та фітосанітарні заходи.

Обов'язки України щодо апроксимації законодавства до *acquis* ЄС у сферах конкуренції, енергетики, транспорту, екології, цифрового ринку, правосуддя і внутрішніх справ. Національні механізми імплементації.

Інституційний механізм співпраці. Спільні органи асоціації. Кандидатський статус України. Верховенство права і реформи.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Екзаменаційне завдання складається з 100 питань, які формуються таким чином: по 10 питань з кожної дисципліни, що входить до програми кваліфікаційного іспиту, окрім дисципліни «Міжнародне публічне право» (20 питань).

На кожне з питань пропонується чотири варіанти відповіді, правильною є 1 відповідь, яку має обрати студент.

Приклад питання:

Який з названих правових актів ЄС характеризуються такими ознаками як нормативність, загальнообов'язковість в усіх елементах, пряме застосування:

- а) Регламент Ради (ЄС) про застосування схеми загальних тарифних спрощень;
- б) Директива Ради про зближення законів держав-членів про активні медичні засоби, що імплантуються;
- в) Резолюція Ради щодо стратегії для Митного Союзу;

г) Рекомендація Комісії про чіткі вказівки для економічних політик держав-членів та Співтовариства (2005 – 2008)?

Правильна відповідь – а.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Кваліфікаційний іспит проводиться у формі комп'ютерного тестування на платформі МІХ із забезпеченням ідентифікації особи студента через Особистий кабінет СумДУ та візуальним контролем під час проведення тестування. Екзамен модерується головою та членами екзаменаційної комісії. Результати кваліфікаційного іспиту зберігаються в інформаційній системі Університету.

Студент має одну спробу для відповіді на кожне питання.

Відповіді студента роздруковуються на зворотньому боці аркуша відповідей, в який члени комісії виставляють кількість правильних відповідей та загальну кількість балів за екзамен. Аркуш відповідей наведено у Додатку 1.

Час проходження тестових завдань – 120 хвилин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Максимальна кількість балів – 100. Одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. Методика розрахунку балів наведена у таблиці 1.

Таблиця 1. Критерії оцінки кваліфікаційного іспиту
здобувачів вищої освіти за ступенем «бакалавр»
зі спеціальності 293 «Міжнародне право»

Кількість правильних відповідей	Сума балів за 100- бальною шкалою	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	90-100	A	відмінно
82-89	82-89	B	добре
74-81	74-81	C	
64-73	64-73	D	задовільно
60-63	60-63	E	
35-59	35-59	F	незадовільно
1-34	1-34	FX	

ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Відповідно до п. 7.6.3 [Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті, затвердженого рішенням вченої ради \(протокол №09 від 15.06.2016 р.\)](#) питання оскарження результатів кваліфікаційного екзамену вирішуються відповідною експертною комісією.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Порівняльне конституційне право

1. Савчин М. В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
2. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри./ Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. Київ: Ваіте, 2021. 528 с.
3. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник / В. М. Шаповал. 3-тє вид., стереотип. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 464 с.

Порівняльне адміністративне право. Адміністративне судочинство

1. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов та ін. 2-ге вид., доп. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
- 2 Адміністративне право України: підруч. / Галунько В. 2-ге вид., доп. Херсон:ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с.
3. Bignami F. Comparative Administrative Law. In: The Cambridge Companion to Comparative Law. Pp. 145-170.
URL: https://scholarship.law.gwu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1158&context=faculty_publications
4. Панкевич О. З. Державне право зарубіжних держав: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 260 с.

Порівняльне цивільне право та міжнародне приватне право

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.
2. Чернега В. Цивільне право (національне, міжнародне, зарубіжне, порівняльне): підручник. Київ: Ліра-К., 2025. 498 с.
3. Цивільне право України. Том 2. / Ю. Іванов, М. Іванова, Оксана Куриліна. Київ: Алерта, 2019. 346 с.
4. Корпоративне право крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 512 с
5. Цивільне право (особлива частина). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 640 с.
6. Цивільне право (частина загальна). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 448 с.
7. Zimmermann R. Comparative Law and the Europeanization of Private Law Get access Arrow. The Oxford Handbook of Comparative Law (2nd edn). 2019. Pages 557–598. URL: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198810230.013.17>.
8. Henry Merryman, David S. The Common Law and Civil Law Traditions. URL: <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2017/11/CommonLawCivilLawTraditions.pdf>.
9. Міжнародне приватне право. Навчальний посібник під ред.. Ю.Іванова/ видавництво Алерта, 2018. – 390 с.
10. Міжнародне приватне право : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 111 с.

Порівняльний цивільний процес

- Міжнародне приватне право. Навчальний посібник під ред.. Ю.Іванова / видавництво Алерта, 2018. – 390 с.
- Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних комерційних арбітражів: компендіум; за заг. ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2020. 668 с.
- Цивільне процесуальне право України. Особлива частина; за ред. О.В. Гетьманцева. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
- Principles and Rules of Transnational Civil Procedures American Law Institute/UNIDROIT
URL: <https://www.unidroit.org/civil-procedure>

Порівняльне кримінальне право

1. Information System for Comparative Criminal Law. URL: <https://infocrim.org/#/>
2. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.
3. Сухонос В. В. Кримінальне право України. Особлива частина. Суми. Університетська книга, 2020. 675 с.
4. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. – 336 с.

Порівняльний кримінальний процес

1. Information System for Comparative Criminal Law. URL: <https://infocrim.org/#/>
2. Judiciaries Worldwide. A Resource on Comparative Judicial Practice. URL: <https://judiciariesworldwide.fjc.gov/>
3. Francis Pakes. Comparative Criminal Justice. London, 2024. 5th Edition. 332 P.
4. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1., Ч.2. 532 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні. Станом на 21 лютого 2020 року / За заг. ред. Лошицького М.В. – К. : Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 1288 с.

Міжнародне публічне право

1. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса Фенікс, 2020. 744 с.
2. Міжнародне публічне право: підручник. Т.1: Основи теорії / С. Д. Білоцький, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.; ред. В. В. Мицик. Харків: Право, 2020. 415 с.
3. Міжнародне публічне право. Т. 2: Основні галузі / С. Д. Білоцький, О. В. Буткевич, М. В. Буроменський та ін.; ред. В. В. Мицик. Харків: Право, 2020. 623 с.
4. Енциклопедія міжнародного права: У 3-х т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Академперіодика, 2014–2019.
5. International Law. The Lecture Series. United Nations Audio Visual Library of International Law. URL: <https://legal.un.org/avl/lectureseries.html>.
6. International Law Handbook. Collection of Instruments / United Nations. New York, 2017. URL: https://legal.un.org/avl/studymaterials/handbook/english/book_1.pdf.

Міжнародний захист прав людини

1. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини. Видавництво "Право", 2019. - 310 с.
2. Сироїд Т.Л. Міжнародний захист прав людини. Міжнародне публічне право. Посібник для підготовки до ЗНО. Видавництво "Право", 2020. - 494 с.
3. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України) : навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2013. 376 с.
4. UN & Regional Human Rights Mechanisms. ISHR Academy. URL: <https://ishr.ch/defenders-toolbox/training/ishr-academy/>
5. Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. Київ: ВАІТЕ, 2015. 136 с.

Право Європейського Союзу

1. Право Європейського Союзу : підручник. Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін. За ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с
2. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник [Електронний ресурс]. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3227/1> □ □
3. Casarosa F. Moraru M. Freedom of Expression and Countering Hate Speech. Handbook on Techniques of Judicial Interaction in the Application of the EU Charter. The European Commission Fundamental Rights & Citizenship Programme, 2020. URL: https://cjc.eui.eu/wp-content/uploads/2020/05/eNACT_Handbook_Freedom-of-expression-compresso.pdf
4. Terziev, Venelin and Petkov, Marin and Krastev, Dragomir, Sources of European Union law (May 3, 2021). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3838631> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3838631>
5. Kenisha Garnett, David J. Parsons Multi-Case Review of the Application of the Precautionary Principle in European Union Law and Case Law. Risk Analysis. Volume 37, Issue 3, March 2017. Pages 502-516. URL: <https://doi.org/10.1111/risa.12633>

ДОДАТОК 1

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АРКУШ ВІДПОВІДІ

кваліфікаційного (атестаційного) іспиту за ступенем «бакалавр»
зі спеціальності 293 «Міжнародне право»

ПІБ студента _____

група _____

Результати оцінювання

Кількість правильних відповідей – ____;

Кількість балів за них – ____.

Оцінка – _____

(за шкалами ECTS та національною, числом та прописом)

Голова комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)